

zamenst. is. Men onderscheide b. v. : *volmáken* en *vól maken*, *voldóen* en *vól doen*, *misdoén* en *mís doen* : *Wie zich zelven ligt voldoet, loopt gevaar van dikwijls te misdoen, en heeft weinig kans om zich te volmaken. Hij wilde het getal vol maken, maar deed het mis.*⁴

¹ Bij eene juiste uitspr. kan men dadelijk weten of het voorzl. in de samenst. scheidb. of onscheidb. is. In het eerste geval heeft het den klemtoon ; in het tweede, valt deze op het wkw.

² Het laatste voorb. *wat geef ik er om?* is, streng genomen, geene samenst. want men zegt niet in dien zin *ómgeven*, gelijk men *aánkoope*n, *ó*verwinnen enz. zegt. Het dient alleen tot opheldering van het tegenovergestelde *omgév*en. Een dergelijk onderscheid is er tusschen *wé*der spreken en *wederspré*ken dat is *tegenspreken*, *ó*ver *tuigen* en *overtuigen*. Dat heeft die predikant niet geweten, die, aan de verdeeling van zijne stof gekomen, beloofde eene poging te zullen aanwenden, om zijne hoorders *ó*ver *te tuigen*. Bij *aánbid*den, waarvoor men ook *aanbá*dden hoort, schijnt het gebr. verdeeld ; maar het laatste mag dichterlijke vrijheid zijn, gelijk b. v. in het eerste onzer Evang. Gezz. “*Aanbidt den Vader*, enz.” Ten minste, in navolging hiervan te zeggen : *wij aanroepen U*, is strijdig met het taalgebr. : *Roept mij aan in den dag der benaauwdheid*, heet het (Ps. l. 15,) *niet aanroep mij*. In *á*chterklappen heeft het onscheid. voorzl. den klemtoon, maar in *á*chternólgén het wkw. In samenstellingen met *om* beslist de beteekenis van het voorzl. ; geeft het een insluiten te kennen dan is het onafscheidelijk, maar anders niet : *De stad is ommuurd*, *omlegerd* enz. *Ik omgórdt of omhang mij met een zwaard*, *ik gord of hang mijn zwaard om* ; *ik spít den akker om* enz.

³ Zie Kinker Beoord. enz. In *dwarsdrijven* en *glimlagchen* hebben wij twee voorbb. van ongelijkvl wkw. die in de samenst. gelijkvl. worden.

⁴ Zoo zegt men dat iemand *mismaakt*, *misdeeld* (niet *misgedeeld*) is ; dat hij zich *misdrugen*, *misgíst*, *mishuud* heeft. Wij komen in het Hoofdst. over Woordontleding op dit onderw. terug. Bijzonder belangrijk is Kinker l.l. bl. 175 en volg.

Kaapsch Taaleigen.

231. Na hetgeen hiervan bij de hulppww. gezegd is, merken wij alleenlijk aan, dat in de platte spraak alle uitgg. van den tegenw. T. verzwegen worden : *ek kom*, *jij kom*, *hij kom* ; *ons kom*, *jullie kom*, *hullie kom*.

ELFDE HOOFDSTUK.

VERVOEGING VAN ONGELIJKVLOEIJENDE WERKWOORDEN.

Kenmerk van een ongelijkvl. wkw.

232. Het kenschetsende der ongelijkvl. wkw. ligt in de wijze hoe zij het verledene uitdrukken. Dat geschiedt in de aant. en aanv. WW. door verandering van wortelklinker, en in het deelw. door voorvoeging van *ge* vóór

de onbep. W. met of zonder verandering van wortelkl. : *schrijven*, ik *schreef*, *geschreven*, *dragen*, ik *droeg*, *gedragen*.

Uitgangen in de vervoeging.

233. De persoonsuitgg. zijn dezelfde als bij de gelijkvl. wkww.

Dat de uitg. *de* in den onvolm. verl. T. vervalt, spreekt van zelf, daar de vokaalverandering in deszelfs plaats komt. Zie hier een voorb. van vervoeging :

Onbepaalde Wijs.

Zwijgen.

Aantoonende Wijs.

Aanvoegende W.

Tegenwoordige Tijd.

Enkelv.	Meerv.	Enkelv.	Meerv.
1. <i>Zwijg</i>	<i>zwijgen</i>	<i>zwijge</i>	<i>zwijgen</i>
2. <i>Zwijgt</i>	<i>zwijgt</i>	<i>zwijget</i>	<i>zwijget</i>
3. <i>Zwijgt</i>	<i>zwijgen</i>	<i>zwijge</i>	<i>zwijgen</i>

Onvolm. verl. Tijd voor beide Wijzen.

Enkelv.

Meerv.

1. <i>Zweeg</i> (<i>zwege</i>) ¹	<i>zwegen</i>
2. <i>Zweegt</i> (<i>zweget</i>)	<i>zweegt</i> (<i>zweget</i>)
3. <i>Zweeg</i> (<i>zwege</i>)	<i>zwegen</i>

Gebiedende Wijs.

Enkelv. *Zwijg*

Meerv. *Zwijgt*

Deelwoorden.

Tegenw. *zwijgende*

Verl. *Gezwegen*

De zamengest. TT. worden even zoo gevormd als in de vervoeging van gelijkvl. wkww.

¹ Hetgeen hier tusschen haakjes staat is aanv. W.

Verdeeling der ongelijkvl. wkww.

234. Zal men van de ongelijkvl. vervoeging een volledig overzicht geven, dan dient men de wkww. in klassen te verdeelen. Er zijn vier hoofdklassen, te weten :

- A. Wkww. die in den verl. T. en het verl. deelw. eenerlei klinker hebben : *krijgen*, *kreeg*, *gekregen*.
- B. Die in den tegenw. T. en het verl. deelw. eenerlei klinker hebben : *lezen*, *las*, *gelezen*.
- C. Die drierlei klinker hebben : *stelen*, *stal*, *gestolen*.
- D. Die van den ongelijkvl. vorm alleen het deelw. behouden hebben : *bakken*, ik *bakte*, *gebakken*.

Onderverdeeling der klasse A.

235. Deze klasse bevat vijf afdeelingen, naar den wortelkl. onderscheiden, namelijk :

1. Afd. met *e* : *bersten*
2. „ „ *i* : *zinken*
3. „ „ *ij* : *blijven*
4. „ „ *ie* : *bieden*
5. „ „ *ui* : *druipen*.

Eerste afdeeling van klasse A.

236. Onbep. W. *bersten*, verl. T. *borst*, verl. deelw. *geborsten*¹

Naar dit voorb. gaan :

<i>bergen</i> ^a	<i>schenken</i>	<i>wegen</i> ^c
<i>delven</i>	<i>scheren</i> ^b	<i>werven</i> ^d
<i>gelden</i>	<i>smelten</i>	<i>zenden</i>
<i>kerven</i>	<i>treffen</i>	<i>zwelgen</i>
<i>melken</i>	<i>trekken</i>	<i>zwellen</i>
<i>schelden</i>	<i>vechten</i>	<i>zwemmen</i>
<i>schenden</i>	<i>vlechten</i>	<i>zwerfen</i> ^e

Aanmerkingen.

^a Gelijk *bergen* gaat ook *verbergen*. Het zij eens voor al gezegd, dat we in dit overzicht van geene zamenstellingen gewagen, behalve wanneer het grondw. in onbr. is, of wanneer zij in vervoeging van het grondw. afwijken.

^b en ^c : Dezen hebben een enkelen medekl. in den wortel, en daarom in den verl. T. eenen langen klank : *schoor* en *woog*. Men hoort ook nog *schoer* en *woeg*, maar dit is verouderd.

^d en ^e : *Wierf*, vooral in de zamenst. *verwierf*, en *zwierf*, in plaats van *worf* en *zworf*, zijn ruim zoo gebruikelijk.²

¹ Volgens eene gebruikelijke klankverwisseling hoort men dit wkw. ook aldus vervoegen : *barsten*, *barstte*, *geborsten*, en dan behoort het tot klasse D.

² Ter oorzaak hiervan verschijnen deze twee wkw. andermaal in afd. 2. van kl. C.

Tweede afdeeling van klasse A.

237. Onb. W. *zinken*, verl. T. *zonk*, verl. deelw. *gezonken*.

<i>beginnen</i>	<i>klimmen</i>	<i>verzwinden</i> ²
<i>bezinnen</i>	<i>klinken</i>	<i>vinden</i>
<i>binden</i>	<i>krimpen</i>	<i>winden</i>
<i>blinken</i>	<i>slinken</i> ¹	<i>winnen</i>
<i>dingen</i>	<i>spinnen</i>	<i>wringen</i>
<i>dringen</i>	<i>springen</i>	<i>zingen</i>
<i>drinken</i>	<i>stinken</i>	<i>zinken</i>
<i>dwingen</i>	<i>verslinden</i>	
<i>glimmen</i>	<i>verzinnen</i>	

¹ *Slinken* heeft eene zeer bepaalde bet., en wordt bijna niet anders gebruikt, dan van het verminderen of inkrimpen van een gewel. Van daar het bijv. naamw. *slank*. Men moet het onderscheiden van het verouderde *slingen*, zich kronkelen, of liever zich heen en weder bewegen, van waar wij het wkw. van during *slingeren* hebben en het zelfst. *slang*, gelijk het Eng. *snake* van *to sneak*.

² *Verzwinden*: offerij! zou Bild. zeggen. Het woord komt zeker met het H. D. *verschwinden* overeen en schijnt van lateren tijd te zijn; want bij Ten Kate wordt er niet van gerept, *verdwijnen*, dat aan het Eng. *to dwindle* herinnert, is zeker meer Hollandsch. Daarvoor zeide men oulings ook *verzwijnen*, maar dat wenschen wij niet terug. Hoe dit alles met *weinig*, met *kwijnen* (misschien bij verharding voor gewijnen) met het voorvoegsel *wan*, en het Eng. *to wane* samenhangt, is niet ver te zoeken; maar of het Eng. *one*, dat, gelijk men weet, tegen alle regelmaat *wun* uitgesproken wordt, hier iets mede gemeen heeft, durven wij niet verzekeren. Een is zeker *weinig*, maar dat doet niet veel af.

Derde afdeeling van klasse A.

238. Onb. W. *blijven*, verl. T. *bleef*, verl. deelw. *gebleven*

<i>belijden</i>	<i>mijden</i> ^d	<i>snijden</i>
<i>bezwijken</i>	<i>nijgen</i> ^e	<i>spijten</i>
<i>blijken</i>	<i>nijpen</i>	<i>splijten</i>
<i>dijgen</i> ^a	<i>overlijden</i>	<i>stijgen</i>
<i>drijven</i>	<i>pijpen</i> ^f	<i>stijven</i>
<i>glijden</i>	<i>prijzen</i>	<i>strijden</i>
<i>grijnen</i> ^b	<i>rijden</i>	<i>strijken</i>
<i>hijgen</i> ^c	<i>rijgen</i>	<i>tijgen</i> ^g
<i>hijschen</i>	<i>rijten</i>	<i>verdwijnen</i> ^h
<i>kijken</i>	<i>rijven</i> ³	<i>vrijden</i> ^h
<i>kijven</i>	<i>rijzen</i>	<i>wijken</i>
<i>knijpen</i> ¹	<i>schijnen</i>	<i>wijten</i>
<i>krijtschen</i>	<i>schrijden</i> ⁴	<i>wijzen</i>
<i>krijten</i>	<i>schrjven</i>	<i>wrijven</i>
<i>kwijten</i>	<i>slipen</i>	<i>zijgen</i> ⁶
<i>lijden</i> ²	<i>sljten</i>	<i>zwijgen</i>
<i>lijken</i>	<i>smijten</i>	

Aanmerkingen.

^a *Dijgen* is zoo goed als verouderd; men gebruikt daarvoor *dijen* en vooral het zamengest. *uitdijen* dat gelijkvl. is. Hiertoe behoort ook *gedijen*, voorspoedig zijn.

^b *Grijnen* wordt van lieverlede verdrongen door *grienen*, dat gelijkvl. is.

^c *Hijgen* is thans veelal gelijkvl. en in een oneigenlijken zin, wanneer het een sterk verlangen te kennen geeft, altijd: *Hoe hijgde hij naar wraak!*

^d *Mijden* komt ook gelijkvl. voor.

^e *Nijgen*, naar vrouwelijke wijs groeten, is onz. en ongelijkvl.; maar *neigen*, buigen: *zich ter aarde neigen*, is bedr. en gelijkvl.⁷

^f *Pijpen*, in de beteekenis van fluiten, is verouderd, maar blijft aanwezig in de spreekwijs: *naar iemands pijpen dansen*; waar *pijpen* onbep. W. is. Om een schel geluid uit te drukken gebruikt men *piepen*, dat gelijkvl. is. In den boertigen stijl zegt men gelijkvl.: *pijpen*, voor *eene pijp rooken*.

^g *Tijgen*, oulings ook *tijden* en *tijen* in de spreekwijs aan het werk *tijgen*, heeft in het verl. zoowel *toog* als *teeg*. De zamenst. *aantijgen* wordt bij voorkeur gelijkvl. gebruikt.

^h Men mag *vrijden* spellen, maar men zegge nooit anders dan *vrijen*. Velen verkiezen dit wkw. gelijkvl. te gebruiken; maar hoort men niet in den omgang meest *vrijen*, *vree*, *gevreën*?

¹ *Knippen* en *nippen* zijn blijkbaar hetzelfde woord; op die voorgevoegde *k* komen wij in het Hoofdst. over afleiding wel eens terug.

² De grondbet. van *lijden* is *gaan*, en hiermede is *duren*, dat den voortgang des tijds uitdrukt verwant. *Het zal niet lang lijden*, behoort tot de tweede bet.; *verleden*, dat is *voorbijgegaan*, en *overleden*, dat is *overgegaan*, tot de eerste. In *belijden* schijnt de wortel nog iets anders te beteekenen; volgens Ten Kate verhalen.

³ *Rijpen*, in twee beteekenissen, namelijk van *raspen* en van *bijeen harken* of *schrappen*, is een bijna afgestorven wortel, waaraan wij hier geen plaats zouden verleen, ware het niet om de belangrijke uitspruitsels, waarmede hij onze taal verrijkt heeft. Wij zullen in het hoofd. over afleiding daarop terug komen.

⁴ *Schrijden*: is buiten de zamenst. *overschrijden*, weinig gebruikelijk.

⁵ *Verdwijnen*, zie de Aant. op *verzwinden* § 237.

⁶ *Zijgen*, *langzaam en magteloos vallen*, (dus als onz. wkw.) is nog gebruikelijk; voorheen werd het ook als bedr. gebezigd in de bet. van *doorgieten* of *filtreren*, en van daar de bijbelsche zeggings: *eene mug uitzij-*

gen, en een kameel door *zwellen*; niet, zoo als men uit onkunde wel eens zegt, *uitzuigen*: wie dat deed zou een familietrek met de spinnekop aan den dag leggen.

⁷ Wat het deelw. betreft zegt men in den zin *tot iets overhellend* zoo wel *geneigd* als *genegen*; maar in de bet. *goedgunstig*, alleen *genegen*. Zie Weil. Taalk. Woordenb.

Vierde afdeeling van klasse A.

239. Onb. W. *bieden*, verl. T. *bood*, verl. deelw. *geboden*.

<i>bedriegen</i>	<i>liegen</i>	<i>vlieden</i> ^f
<i>gebieden</i>	<i>rieken</i> ^c	<i>vliegen</i>
<i>genieten</i>	<i>schieten</i>	<i>vlieten</i>
<i>gieten</i>	<i>tiegen</i> of <i>tuigen</i> ^d	<i>vriezen</i>
<i>kiezen</i> ^a	<i>verdrieten</i> ^e	<i>zieden</i> ^g
<i>klieven</i> ^b	<i>verliezen</i>	

Aanmerkingen.

^a In den verl. T. en het verl. deelw. van *kiezen*, *verliezen* en *vriezen*, wordt de fluitletter door *r*. vervangen; of liever, deze tijden worden ontleend van de thans verouderde onbep. W. *kieren*, *verlieren*, *vrieren*. In *kiezen* bepaalt zich het gebr. der *r* tot de afleiding *uitverkoren*; (immers zegt men: ik *koos*, *verkoos*; *gekozen* en *verkozen*) maar in *vriezen* en *verliezen* is de *r* in het verl. algemeen.

^b Van *klieven* als ongelijkvl. is alleen *gekloven* in gebruik, en in zoo verre zou men het naar de kl. D. kunnen verwijzen. Daarentegen zijn er twee gelijkvl. wkww.: *klieven* en *kloven*, die in het gebr. eenigzins verschillen: *mèn doorklieft de zee*, *de visch klieft het water*, *een pijl klieft de lucht*; *een houthakker klooft hout*. Het is moeilijk hiervan reden te geven zonder van *kloven* tot *haarkloven* te vervallen. *Kloof*, als verl. T., is niet verkieslijk, omdat het gelijkkluidend is met denzelfden T. van *kluiven*; op *gekloven* komen wij bij de kl. D. nog terug.

^c Voor *rieken* zegt men algemeen *ruiken*. In den hooger stijl, en in de zamenst. *welriekend* houdt het nog stand; maar in den omgang zou het naar schoolvosserij *rieken*.

^d *Tiegen* en *tuigen* zijn versleten; het eerste schijnt wel hetzelfde als *tijgen*,¹ waarvan in de vorige § gehandeld is.

^e *Verdrieten* is onpers., en ofschoon gelijkbeduidend

met *spijten*, behoort het meer tot den hooger en stijl. *Zich niets laten verdrieten* wordt in elken stijl gebruikt om een onvermoeid pogen uit te drukken, en in dien zin bezigt men ook *onverdroten*, als bijw.

¹ *Vlieden* en *vlieten* zijn voor den omgang wat hoog, en worden daar liefst door *vlugten* en *vloeyen* vervangen.

² *Zieden* is *koken*, maar wordt weinig gehoord behalve in *gebraden* en *gezoden*. Een *zoodje* visch is een kooksel. Van daar ook *eene heele zoo*, uit *zode* zamengetrokken, voor *eene menigte gelijksoortige dingen*. Bij overdracht spreekt men van *ziedende driften*, *ziedende baren* enz.

¹ De grondbet. aan deze ww. gemeen is *trekken*. In de afleiding is *tieg* of *tijg* een belangrijke wortel.

Vijfde afdeeling van klasse A.

240. Onb. W. *druipen*, verl. T. *droop*, verl. deelw. *gedropen*.

<i>bekruizen</i> ^a	<i>ruiken</i>	<i>spruiten</i>
<i>duiken</i>	<i>schuilen</i> ^d	<i>spuigen</i> ^e
<i>fluiten</i>	<i>schuiven</i>	<i>sputten</i>
<i>kluiven</i>	<i>sluiken</i>	<i>stuiven</i>
<i>kruijen</i> ^b	<i>sluipen</i>	<i>zuigen</i> ²
<i>kruipen</i>	<i>sluiten</i>	<i>zuipen</i> .
<i>luiken</i> ¹	<i>snuiten</i>	
<i>pluizen</i> ^c	<i>snuiven</i>	

Aanmerkingen.

^a *Bekruizen* schijnt bij verharding uit *begruijen* ontstaan, en beteekent *bemorsen*. Maar *begruijen* is gelijkvl. en *bekroos* is niet gebruikelijk. *Bekrozen*, dat is *vuil*, *besmeerd*, komt nog wel voor, en daarvan schijnt het gemeenzame *groezelig* af te stammen. Misschien brengt men dit wkw. beter tot de kl. D.³

^b *Kruijen* wordt ook gelijkvl. gebruikt, en wel bij voorkeur. Dat men het daarom in het verl. met *kruiden* zou verwarren, daar is geen nood voor.⁴

^c en ^d: *Pluizen* en *schuilen* hellen ook naar den gelijkvl. vorm over.

^e Voor *spuigen* zegt men veelal *spugen*. Kiesche sprekers bedienen zich van *spuwen* als gelijkvl. wkw. waarvoor men weleer *spouwen* zeide.⁵

¹ *Luiken* is verwant met *sluiken*, gelijk *luipen* met *sluipen*.

² De verwisseling van *zuigen* met *zogen* is zoo algemeen, dat het bijna iets pedants heeft om van eene moeder te zeggen dat zij haar kind *zoogt*, en hoe onnaauwkeurig is het toch van eene *zuigende* moeder te spreken! Aan zulke grillen behoeft men zich, uit liefde tot het taalgebr. der *beschaafde* klasse, niet te onderwerpen.

³ Iets anders is *bekruisen*, met een kruis merken, *zich bekruisen*, gelijk de Roomschen.

⁴ Het schijnt wel dat Weil. daarvoor gevreesd heeft, hoe komt hij er anders toe, om in zijn Taalk. Woordenb. *gekruidde wijn* te schrijven?

⁵ Eer wij van deze kl. afstappen, stippen wij nog kortelijk het volgende over het oude spraakgebr. aan:

Tot de 1ste afd. behoorde ook *zwenken*, thans gelijkvl.; tot de 2de *schrinken*, dat is *krimpen*, thans verouderd; en tot de 3de *benijden* en *bezwijmen*, die nu gelijkvl. zijn; ook *spiĳgen* of *spiĳen* en *vijden* of *vijen*, waarvan het 1ste door *spuwen* verdrongen is, terwijl wij van het laatste alleen sporen hebben in *vijand* en *veete*.

De voornaamste vokaalverwisselingen treft men in de 1ste en 2de afdd. aan; namelijk in het tegenw. *e* met *i* en omgekeerd, als *schinken* en *smitten* voor *schenken* en *smelten* en *krempen* voor *krimpen*; in het verl. *o* met *a*, als *trak*, vand enz. voor *trok*, *vond*. Eindelijk zeide men ook *begost* voor *begon*, dat waarschijnlijk eerst in de 2. pers. enkelv. gebruikt werd, als zamentrekking voor *beginnest*.

Onderverdeeling der klasse B.

241. Deze kl. heeft vier afdd. die zich onderscheiden, door den vokaalkl. van den onvolm. verl. T.:

1. Afd. met *a*: *lezen, las, gelezen*
2. „ „ *oe*: *graven, groef, gegraven*
3. „ „ *ie*: *slapen, sliep, geslapen*
4. „ „ *i*: *vangen, ving, gevangen*

Eerste afdeeling der klasse B.

242. Onb. W. *lezen*, verl. T. *las*, verl. deelw. *gelezen*.

eten^a

meten^b

vreten

genezen

treden

geven

*vergeten*¹

Aanmerkingen.

^a *Eten* heeft in het verl. deelw. *geeten*, met verdubbeling der *g* van het voorvoegsel, en dat om voor te komen, dat de twee *e*'s ineen smelten. Men wachte zich dus voor het plat Kaapsch *geëten* of liever *geëet*: *Ik het al geëet al voor ik heb reeds geeten*.

^b Men hoort den verl. T. van *meten* dikwijls gelijkvl.; en in de zamenst. *zich vermeten*,² zal men niet zeggen: *hij vermat zich, ik vermat mij* enz.

¹ Van *vergeten* hebben wij in onze taal geen grondw.; het Eng. *to get* is verkrijgen, het Angel-Saxisch *gĳtan*, *zich herinneren*, hetgeen met *verkrĳgen* verwant is, gelijk *vergeten* met *verliezen*.

² Wij spreken van den overdragtelijken zin des woords; want in de bet.: *zich in het meten vergissen*, blijft het ongelijkvl.

Bijzonderheden van deze afdeeling.

243. In den 2. pers. enkel- en meerv. van den verl. T. wordt de klinker verdubbeld om den hem eigenen langen klank te behouden, want *gij laast, gaaft* enz. is even goed zamentrekking voor *lazet, gavet*, als *leest en geeft* voor *lezet en gevet*. Ook blijft deze klinker, als van een enkelen medekl. gevolgd, lang in het mrv. als: *wij lazén, gij lazet (laast), zij lazén*. Hierdoor ontstaat ook voor zulke wkw. een hoorbaar onderscheid tusschen verl. T. aanv. W. en verl. T. aant. W.: *dat ik laze, dat gij lazet, dat hij laze*. Maar dit alles behoort tot de meer naauwgezette spr. der openb. voordragt; in de taal des omgangs hoort men van die verlenging weinig of niets,¹ (Verg. het Hoofdst. over de uitspr., § 51.)

¹ Zoo naauw luistert dit, dat hoewel men zelfs beschaafde sprekers in den omgang hoort zeggen: *ze gavén, ze attén*, men nooit hooren zal: *ze tradden*, omdat *treden* minder tot de gemeenzame taal behoort.

Tweede afdeeling der klasse B.

244. Onb. W. *graven*, verl. T. *groef*, verl. deelw. *gegraven*.

dragen
jagen^a

laden
lagchen^b

*varen*¹
*vragen en waaijen*²

Aanmerkingen.

^a In *jagen, vragen* en *waaijen* is het deelw. op en verouderd, en zegt men algemeen: *gejaagd, gevraagd, gewaaid*, in plaats van *gejagen* enz. In den verl. T. is het spraakgebr. verdeeld tusschen *joeg, vroeg, woei* en *jaagde, vraagde, waaide*.

^b *Loech* voor *lachte* is geheel verschimmeld, en *loed* voor *laadde* wordt ook al muf. *Glimlagchen* heeft *glimlacht*.

¹ *Vervaren* dat is *schrik aanjagen*, stamt van een ander *varen* af, waarvan wij sporen vinden in *gevaar*.

² *Vrieg*, als verl. T. van *vragen*, is Geldersch. Men hoort het aan de Kaap ook wel.

Derde afdeeling der klasse B.

245. Onbep. W. *slapen*, verl. T. *sliep*, verl. deelw. *geslapen*.

blazen^a
braden^b
*houwen*¹

laten
loopen
raden

roepen
stooten^c
vallen

worden^d
wasschen
wassen

Aanmerkingen.

^a Van *blazen* hoort men in Holl. weleens in den verl. T. *bloes* in plaats van *blies*, maar dit is niet na te volgen.

^b *Braden*, *raden* en *wasschen* hebben in de spreektaal meest gelijkvl.: ik *braadde*, *raadde*, *waschte*, en de twee eersten ontaarden zelfs in *braaide* en *raaide*.² Maar *wassen* voor *groeijen* komt buiten de zamenstellingen *volwassen*, *halfwassen*, *ontwassen*, *opgewassen* enz. in in de taal des omgangs niet voor, en blijft in den deſt. spreektr., waar het te huis hoort, ongelijkvl.: *Hij wies op in kennis*.³

Wassen, met was bestrijken, is geheel gelijkvl. Er is dus drierlei verl. deelw. *gewasschen*, *gewassen* en *gewast*.

^c *Stooten* heeft ook in den omg. den verl. T. gelijkvl.: *Hij stootte zijn hoofd aan de deur*.

^d Dat *worden* in den verl. T. der aant. W. *werd* heeft voor *wierd*, is boven, bij de vervoeging der hulpww., aangetoond.

¹ Onze voorouders zeiden *houwen* voor *huwen* gelijk *grouwen* voor *gruwen* en *spouwen* voor *spuwen*, maar zulke wkww. waren gelijkvl.

² Zoo ook *laaide* voor *laadde*.

³ Martin maakt *wassen*, *groeijen*, in zijn woordenb. gelijkvl. even als *wassen* met was bestrijken; maar dit is een abuis.

Vierde afdeeling der klasse B.

246. Onb. W. *vangen*, verl. T. *ving*, verl. deelw. *gevangen*. Naar dit voorb. gaat alleen *hangen*.

Aanmerkingen.

De korte *i* van den verl. T. wordt in den omg. dikwijls met *o* verwisseld, zoo dat men hij *vong* en *hong*, voor *ving* en *hing* zegt, maar dit kunnen wij niet aanbevelen.

Gaan en *staan* behoorden in hun oorspronkelijken vorm *gangen* en *standen* ook tot deze kl.; maar thans moeten wij ze naar de onregelm. wkww. verwijzen, waarvan straks in een afzonderlijk hoofdstuk.

Onderverdeeling der klasse C.

247. Deze klasse heeft slechts twee afdd., waarvan de eerste zich in den verl. T. door *a*, en de tweede door *ie* kenmerkt, als: *stelen*, *stal*, *gestolen*; *werpen*, *wierp*, *geworpen*.

Eerste afdeeling der klasse C.

248. Deze bevat de volgende wkww. :

<i>bevelen</i> ^a	<i>nemen</i>	<i>spreken</i>
<i>breken</i>	<i>plegen</i> ^b	<i>steken en stelen</i>

Voorts nog drie met verdubbelden medekl. : *bidden, liggen en zitten*.¹

Algemeene Aanmerking.

Al hetgeen bij de 1ste afd. der kl. B (§. 243) over de verlenging van *a* in den verl. T. gezegd is, geldt ook hier. *Liggen* maakt hierop geene uitz., maar *bidden* en *zitten* hebben in den verl. T. *gij badt* en *gij zat*.

Bijzonderheden.

^a In *bevelen* wachte men zich voor den misslag van *beval* in het verledene met *beviel* te verwisselen, dat bij *beval*len te huis hoort.

^b *Plegen* zal bij de onregelm. wkww. nader toegelicht worden.²

^c *Steken* had oulings in het verl. deelw. zoowel *gesteken* als *gestoken*.

¹ Deze drie wkww. hadden in het Moesogottisch, volgens Ten Kate, D. I. bl. 565 enkele medeklinkers; van daar dat zij in het verl. *baden, zaten, lagen* hebben, als of de onb. W. *beden, zeten, legen* ware.

² *Plegen, bedrijven en verplegen, oppassen, zijn* gelijkvl.

Tweede afdeeling der klasse C.

249. Onbep. W. *helpen*, verl. T. *hielp*, verl. deelw. *geholpen*. *Bederven, sterven, werpen, werven* en *zwerfen*; ook *scheppen*, in den zin van *voortbrengen*, met het deelw. *geschapen*, en *heffen*, met het deelw. *geheven*, maken deze afd. uit.

Aanmerkingen.

De *ie* in het verl. van deze afd. werd voorheen overal met *o* verwisseld, zoo als men nog wel *worfen* en *zworff* hoort, ook met *a* of *e*, als hij *starf* of *sterf*.

De *o* van het deelw. gaat ook wel in *u* over, als *gehulpen, gesturven*; maar dit is eene van die gewestelijke *variaties* die men wel missen kan.

Klasse D.

250. Deze kl. bestaat grootendeels uit wkww. die in den onvolm. verl. T. van ongelijkvl. gelijkvl. geworden zijn; terwijl enkele, gelijk *beren*, b.v. buiten het deelwoord geheel versleten zijn. Wij zullen, tot meerdere

volledigheid, in de volgende lijst eenige wkww. herhalen, die in de andere klassen reeds voorgekomen zijn, en het verouderd spraakgebr. tusschen haakjes aanwijzen :

Onb. W.	Verl. T.	Verl. deelw.
<i>bakken</i>	<i>bakte</i> (<i>biek</i> en <i>boek</i>)	<i>gebakken</i>
<i>bannen</i>	<i>bande</i>	<i>gebannen</i>
(<i>beren</i>)	(<i>bar</i>)	<i>geboren</i>
<i>bekruizen</i> ^b	(<i>bekroos</i>)	<i>bekrozen</i>
<i>belgen</i> ^c	<i>belgde</i>	<i>verbolgen</i>
<i>brouwen</i>	<i>brouwde</i> (<i>brieuw</i>)	<i>gebrouwen</i>
<i>deugen</i> (<i>dogen</i>)	<i>deugde</i> (<i>dogt</i>)	<i>gedeugd</i> (<i>gedogt</i>)
<i>heeten</i>	<i>heette</i> (<i>hiet</i>)	<i>geheeten</i>
<i>helen</i> ^d	<i>heelde</i> (<i>hal</i>)	<i>verholen</i>
<i>klieven</i> ^e	<i>kliefde</i> (<i>kloof</i>)	<i>gekliefd</i> en <i>gekloven</i>
<i>schrikken</i> ^f	<i>schrikte</i> en <i>schrok</i>	<i>geschrikt</i> en <i>geschrokken</i>
<i>lagchen</i>	<i>lachte</i> (<i>loech</i>)	<i>gelagchen</i>
<i>laden</i>	<i>laadde</i> (<i>loed</i>)	<i>geladen</i>
<i>malen</i> ^g	<i>maalde</i> (<i>moel</i> of <i>mol</i>)	<i>gemalen</i>
<i>rennen</i> (<i>rinnen</i>) ^h	<i>rende</i> (<i>ran</i>)	<i>gerend</i> en <i>geronnen</i>
<i>scheiden</i>	<i>scheidde</i> (<i>schied</i>)	<i>gescheiden</i>
<i>spannen</i>	<i>spande</i> (<i>spoen</i> of <i>spon</i>)	<i>gespannen</i>
<i>spouwen</i> (<i>spouden</i>) ⁱ	<i>spouwde</i> (<i>spieuw</i>)	<i>gespouwen</i>
<i>vouwen</i> (<i>vouden</i> , <i>vol-</i> <i>den</i>) ^j	<i>vouwde</i> (<i>vieuw</i>)	<i>gevouwen</i>
<i>weven</i>	<i>weefde</i> (<i>waf</i> of <i>wof</i>)	<i>geweven</i> ^k
<i>wreken</i>	<i>wreekte</i> (<i>wrook</i>)	<i>gewroken</i>
<i>werken</i>	<i>werkte</i> of <i>wrocht</i>	<i>gewerkt</i> of <i>gewrocht</i>
<i>zouten</i> (<i>zolten</i>)	<i>zoutte</i> (<i>zielt</i> of <i>zilt</i>)	<i>gezouten</i> of <i>gezulten</i>

Aanmerkingen op klasse D.

251. ^a Dit *beren*, gelijk het Eng. *to bear*, beteekende oorspronkelijk *dragen*, gelijk nog uit *gebaar* blijken kan. *Baren*, ter wereld brengen, zoo wel in letterlijke als in

overdragtelijke bet., gaat gelijkv. ; maar van het deelw. valt op te merken, dat bij hebben altijd *gebaard* en bij zijn *geboren* staat : *De tijd heeft mij geen rozen gebaard. Dit heb ik geweten eer hij geboren was.*

^b Over *bekruizen* zie boven § 240.

^c *Belgen* (van *bel* of *bol*) is eigenlijk opblazen ; *zich belgen* zou dan zijn van gramschap zwellen.

^d *Helen* heeft in het deelw. zoo wel *verheeld* als *verholen* en er schijnt in het gebruik iets dergelijks plaats te vinden als bij *gebaard* en *geboren*, dat namelijk het gelijkv. met *hebben* en het ongelijkv. met *zijn* gebruikt wordt.

^e *Klieven* is boven reeds behandeld (§ 239). Of er tusschen *gekliefd* en *gekloven* een dergelijk onderscheid bestaat als tusschen *verheeld* en *verholen*, durven wij niet verzekeren.

^f *Schrikken* wordt bij voorkeur gelijkv. vervoegd. Maar tusschen *onverschrikt* en *onverschrokken* is dit onderscheid, dat het eerste een toevalligen toestand, en het tweede eene blijvende eigenschap te kennen geeft.

^g *Malen* heeft alleen in de beteekenis van *vergruizen*, in het deelw. *gemalen* ; in den zin van *schilderen* en in dien van *lastig vallen*, *gemaald*.

^h *Geronnen* is alleen nog gebruikelijk van *geronnen bloed* of *melk*, en beteekend dan *verstijfd* door het *rinnen* of *zamenloopen* der dikkere bestanddeelen van die vloeistoffen. In de spreekwijs : *Zoo gewonnen zoo geronnen*, heeft het ook stand gehouden.

ⁱ *Spouwen* is *splijten*, *open snijden*, ook *opsperren* : met *opgespouwen kaken* ; als gelijkv. werd het *ouling* voor *spuwen* gebruikt : *De visch spouwde Jona uit op het drooge.*

^j Van *vouden* hebben wij *eenvoudig*, en van *volden* *veelvuldig*.

^k Aan de Kaap zegt men *geweeftde kousen* voor *geweven*.

